

CZĘŚĆ III: SPRAWOZDANIA

SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ: „AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH”

Rozprawy Społeczne Nr 2 (V) 2011

Dorota Tomczyszyn

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Praca posiada szczególne znaczenie w twórczym realizowaniu się człowieczeństwa, a brak pracy często odczuwany jest jako społeczna degradacja. Wiele osób niepełnosprawnych zostało zepchniętych na margines życia zawodowego dając pierwszeństwo zatrudnienia wykształconym i pełnosprawnym osobom. W Polsce mieszka ponad 5 milionów osób z niepełnosprawnością. Według danych GUS zdecydowana większość osób niepełnosprawnych (82%) to osoby bierne zawodowo, a tylko co 5-6 pracuje, bądź poszukuje pracy. Niepokojąca jest stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym, szczególnie osób w wieku 25-49 lat zamieszkujących tereny wiejskie – wynosi ona 93,7%. W PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej studiuje ponad 60 studentów z niepełnosprawnościami, a ich marzenia to także praca zawodowa po skończeniu studiów.

W związku z tym pracownicy Instytutu Socjologii PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej koordynowali badania dotyczące stanu aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnością zamieszkujących tereny wiejskie województwa lubelskiego (w ramach projektu współfinansowanego przez UE „Determinanty aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich w województwie lubelskim”). Podsumowaniem tych badań była konferencja, w której dr D. Tomczyszyn prezentowała rezultaty i praktyczne konotacje z realizowanych badań. Jak pokazują uzyskane wyniki badań ogromna większość osób z niepełnosprawnością z terenów wiejskich pozostawała poza otwartym rynkiem pracy i nie poszukiwała zatrudnienia. Można nakreślić obraz pewnej biernej postawy osób z niepełnosprawnością, wręcz zniechęcania i braku motywacji do poszukiwania pracy.

Konferencja zatytułowana „Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych” odbyła się w PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej w dniach 7 i 8 listopada 2011 roku. Zainteresowanie konferencją było tak duże, że obrady toczyły się w dwóch równoległych sekcjach. Celem głównym konferencji była identyfikacja oraz charakterystyka czynników

mających wpływ na podejmowanie aktywności zawodowej przez osoby niepełnosprawne, poprzez wieloaspektową analizę uwarunkowań stanowiącą płaszczyznę do generowania innowacyjnych rozwiązań. Konferencję otworzył i przewodniczył I sesji plenarnej Rektor PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej prof. nadzw. dr hab. Józef Bergier. W obradach uczestniczyło ponad 40 naukowców reprezentujących ośrodki naukowe z całej Polski, m.in. UMCS Lublin, KUL Lublin, Uniwersytet Rzeszowski, APS Warszawa, Uniwersytet w Białymstoku, Akademię im. Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, UKSW w Warszawie, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Łódzki, Państwową Wyższą Szkołę Wschodnioeuropejską w Przemyślu, PWSZ w Płocku, PWSZ w Sanoku, Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Warszawie oraz PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

Szczególnie mocno zapamiętaliśmy słowa absolwenta naszej uczelni, Pawła Iwaniuka, który opowiadał o problemach osób z niepełnosprawnością w podejmowaniu aktywności zawodowej i różnych aspektach funkcjonowania integracji osób niepełnosprawnych. Gratulujemy sukcesów Panie Pawle, pomimo wielu problemów doświadczanych osobiście na drodze edukacyjnej i zawodowej.

Stereotypy i uprzedzenia jako bariery w odniesieniu do aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych scharakteryzowała prof. dr hab. Maria Chodkowska (Uniwersytet Rzeszowski). Słuchając referatu nie można się było oprzeć wrażeniu, że to nie tylko logiczne myślenie i doświadczenie naukowca, ale i serce dyktowało Pani Profesor wygłaszane słowa. Zdaniem prof. dr hab. M. Chodkowskiej wszystkie stereotypy o osobach niepełnosprawnych, także te nie zawierające treści negatywnych, są zagrożeniem dla ich aktywności, ponieważ kategoryzacja, która stanowi istotę stereotypizacji, ogranicza szanse dostrzegania u nich cech indywidualnych. W opinii prof. dr hab. M. Chodkowskiej występuje duże znaczenie stereotypów dotyczących wyglądu zewnętrznego osób niepełnosprawnych w obniżaniu

niu ich szans zawodowych. Stereotypy te kształtowały się głównie w warunkach izolacji społecznej osób niepełnosprawnych, kiedy to funkcjonowali oni w czterech ścianach domu, a na zewnątrz wychodzili głównie w rolach, w których dobry wygląd zewnętrzny był nie tylko niepotrzebny, ale wręcz niewskazany. Zdeformowana sylwetka, bolesny grymas twarzy, zarost, potargane włosy, nędzne odzienie, to cechy, które miały wzbudzać litość i zachęcać do jałmużny. Wytworzyło to obraz kaleki wywołującego swym wyglądem wprawdzie odrazę, ale i poczucie winy generujące chęć pomocy.

Wiele praktycznych propozycji rozwiązania problemów bezrobocia osób z niepełnosprawnością w Polsce można było odnaleźć w wystąpieniu dr hab. Bernadetty Szczupał (APS im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie). Ważnym elementem egzystencji osób z niepełnosprawnością – twierdziła dr hab. B. Szczupał – są kwestie dotyczące pracy, przy czym adaptacja zawodowa tych osób jest związana z podstawowym założeniem polityki państwa wobec nich, czyli zasadą integracji ze społeczeństwem oraz rolą pracy zawodowej w procesie integracyjnym. Jednakże wzajemne powiązanie wielu czynników – gospodarczych, organizacyjnych, polityczno-ekonomicznych, społecznych oraz kulturowych – sprawia, że niepełnosprawność stanowi istotną przeszkodę, utrudniającą zdobycie kwalifikacji zawodowych oraz uzyskanie zatrudnienia. Według dr hab. B. Szczupał problemy stojące przed osobami niepełnosprawnymi dotyczą przede wszystkim wyboru zawodu (bądź jego zmiany wskutek nabycia niepełnosprawności), uzyskania odpowiednich kwalifikacji oraz przygotowania do pracy i jej uzyskania, czyli zatrudnienia, adaptacji zawodowej i utrzymania się w zatrudnieniu.

Na rolę ekonomii społecznej w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych zwróciła uwagę dr Marta Komorska, (UMCS Lublin). W opinii dr M. Komorskiej w procesie długofalowego procesu integracji społecznej osób niepełnosprawnych niezwykle ważne jest przywracanie poczucia godności życia i pełnowartościowości osobom, które często od wielu lat świadomie lub mniej świadomie szukają sposobu wejścia w pełną partycypację społeczną. W procesie tym ekonomia społeczna, szczególnie w przypadku osób wykluczonych z powodu niepełnosprawności, jest dobrym instrumentem, ze szczególnym uwzględnieniem zakładu aktywności zawodowej. Dlatego ważne jest w ramach współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi wspieranie i tworzenie przedsiębiorczości społecznej, która przyczynia się do aktywizacji zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zdaniem pani dr M. Komorskiej bardzo ważne jest wzmacnianie środowiska osób niepełnosprawnych poprzez dostęp do szkoleń zawodowych, przygotowanie dostosowanych i adekwatnych miejsc pracy, a przede wszystkim przygotowanie gruntu do współpracy ze świadomymi i pozytywnie nastawionymi do idei ekonomii społecznej pracodawcami.

Psychospołeczne aspekty funkcjonowania zawodowego osób z niepełnosprawnych przedstawiła dr Ewa Sarzyńska-Mazurek, (UMCS Lublin). Wskazała, że otwieranie się na życie osób niepełnosprawnych, rozumienie ich, a także wymiana doświadczeń to prosta droga do przekraczania niepełnosprawności przez te osoby, które tego pragną i nie boją się aktywności i kontaktów, bo wiedzą, iż są traktowane jako wartościowi członkowie społeczeństwa, od których się można wiele nauczyć. Pani dr E. Sarzyńska-Mazurek apelowała, aby osoby niepełnosprawne były objęte szeroko zakrojonymi oddziaływaniami rehabilitacyjnymi, zwłaszcza o charakterze zawodowym. Dzięki nim bowiem będą otrzymywać większe szanse na pozytywne włączenie się w tak istotny obszar funkcjonowania człowieka, jakim jest praca zawodowa.

Uczestnicy podejmowali także tematy aktywności edukacyjnej i społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych w świecie rzeczywistym i wirtualnym, sytuacji osób z wadą słuchu, wzroku, opóźnieniem intelektualnym na otwartym rynku pracy, prezentowali działalność organizacji pozarządowych, WTZ-ów na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Zwracano uwagę na znaczenie postaw pracodawców wobec osób niepełnosprawnych, czy dążenia rodziców do aktywizacji zawodowej dzieci z rodzin niepełnosprawnych. Obok obrad skoncentrowanych na problemie wsparcia procesu aktywizacji zawodowej w przerwach nieustannie kontynuowano wymianę poglądów i pomysłów realizowanych w poszczególnych województwach. Sądzimy, że ta wymiana sprzyjać będzie powstawaniu konkretnych konstrukcji i projektów zatrudnienia osób z niepełnosprawnością. Konferencję zakończył Rektor PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej prof. zw. dr hab. Mieczysław Adamowicz.

To naukowe spotkanie można uznać za twórcze, wartościowe i mamy nadzieję, że wpisze się w praktyczne działania na lokalnym rynku w kierunku aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością.

SECTION III: REPORTS

THE REPORT FROM THE ALL-POLAND SCIENTIFIC CONFERENCE "WORK ACTIVITY OF THE DISABLED PEOPLE"

Social Dissertations, Issue 2 (V) 2011

Dorota Tomczyszyn

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Work possesses the significant meaning in the creative fulfillment of humanity and the lack of work is very often perceived as a social degradation. A lot of the disabled people have been pushed into the background of professional life giving priority of employment to educated and fully abled people. In Poland there are more than five million people with the disability. According to the data of the General Statistical Office (GUS) the vast majority of the disabled people (82%) are the people who are work passive and only every 5th or 6th of them is working or looking for a job. The disturbing fact is that the unemployment rate of the disabled people at an economically productive age, especially people aged 25-49 living in the countryside is 93.7%. At the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska there are more than 60 students with disabilities studying and their dreams are also professional work after graduating from school.

In relation to this the workers of the Institute of Sociology of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska have been coordinating the research concerning the level of the work activity of the disabled people living in the countryside areas of Lubelskie Province (as a part of the project co-financed by the UE "The determinants of the work activities of the disabled people living in the countryside areas of Lubelskie Province"). The conference was a summary of this research during which D. Tomczyszyn, Ph.D. presented the results and practical connotations stemming from performed examinations. As the obtained results show the vast majority of the disabled people coming from the countryside area were outside the work market and did not look for employment. One can sketch a picture of some kind of a passive attitude of the disabled people, discouragement and the lack of motivation to look for work.

The conference titled "Work activity of the disabled people" took place at the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska on 7th and 8th of November 2011. There was such a huge interest in the conference that the deliberations were taking place in two parallel sections. The main

aim of the conference was the identification and the characteristic of the factors which have the influence on taking up the work activity by the disabled people by multi-aspect analysis of the conditions constituting the basis to generate the innovative solutions. The conference was opened and chaired during 1st plenary session by the Rector of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska Associate Professor Józef Bergier, Ph.D. In the proceedings 40 scholars took part representing the educational centres from all over Poland among others Maria Curie Skłodowska University in Lublin, the Catholic University in Lublin, Rzeszowski University, Maria Grzegorzewska Academy of Special Education in Warsaw, Białystok University, Jan Długosz Academy in Częstochowa, Marmińsko-Mazurski University in Olkusz, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Zielonogórski University, Łódzki University, the East European State Higher School in Przemyśl, the State Higher Vocational School in Płock, the State Higher Vocational School in Sanok, the Higher Pedagogical School in Warsaw and the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska.

The words of Paweł Iwaniuk, the graduate of our school, were particularly well remembered; he was talking about the problems of the disabled people with taking up work activity and the various aspects of the functioning of the integration of the disabled people. Mr. Paweł, we want to congratulate you on your successes, despite so many problems experienced personally on your way to education and the professional activity.

The stereotypes and the prejudices as the barriers in relation to the work activities of the disabled people were characterised by Professor Maria Chodkowska, Ph.D. (Rzeszowski University). When listening to her report one cannot resist the impression that the speech was not only based on the logical thinking and the experience of the scientist but also on true feelings of Mrs. Professor. According to Professor Maria Chodkowska, Ph.D., all the stereotypes concerning the disabled, also the positive ones not containing the negative dimension, are a threat to

their activity because the categorisation which is the essence of stereotypization limits the chance to notice the individual features. In the opinion of Professor Maria Chodkowska, Ph.D. there is a big significance of the disabled people's appearance in reducing their chances to get work. These stereotypes have been shaped mainly in the conditions of social isolation of the disabled people who used to function mainly at home and were going outside performing roles in which the good appearance was not only unnecessary but also inadvisable. The deformed figure, face expression full of pain, facial hair, disheveled hair, poor clothing were the features which were to evoke pity and stimulate to giving handouts. It generated a picture of the disabled who evokes with its appearance aversion and the feeling of guilt generating the will to help.

Many practical propositions of solving problems of unemployment among the disabled people in Poland may be found in the speech of Bernadetta Szczupał, Ph.D. (Maria Grzegorzewska Academy of Special Education in Warsaw). The important element of the existence of the disabled – claimed B. Szczupał, Ph.D. – is the issue concerning work and therefore the work adaptation of these people is strictly connected with the basic assumption of the state politics in relation to them, namely the rule of integration with the society and the role of the professional work in the process of integration. But the mutual connection of many factors – economic, organizational, political-economic, social and cultural – makes the disability the essential obstacle, hindering gaining work qualifications and getting employment. According to B. Szczupał, Ph.D., the problems the disabled face concern mainly choosing the profession (or the chance of it as an outcome of becoming disabled), getting the right qualifications or getting ready to work, receiving it, which means employment, work adaptation and being able to stay employed.

Marta Komorska, Ph.D. (Maria Curie Skłodowska University in Lublin) drew attention to the role of social economy in work activation of the disabled people. In the opinion of M. Komorska, Ph.D. in the process of long-termed social integration of the disabled people it is very important to restore the sense dignity and value to people who, for many years more or less consciously, look for the way to enter the full social participation. In this process the social economy, especially in the case of the people excluded because of their disability, is a good instrument, including the institution of the work activity. This is why it is so significant, within the local governments cooperation with the non-governmental organization, to support and create local enterprise, which contributes to the work activation of the working group endangered by the social exclusion. According to M. Komorska, Ph.D. it is very important to support the circle of the disabled people by the access to vocational trainings, preparing the adjusted and adequate working places and most of all preparing the basis for the cooperation with the employ-

ers who are conscious and positively predisposed towards the idea of social economy.

Psychosocial aspects of the work functioning of the disabled people were presented by Ewa Sarzyńska-Mazurek, Ph.D. (Maria Curie Skłodowska University in Lublin). She pointed at the fact, that being open to the life of the disabled people, understanding them, exchanging experience is an easy way to overcome the disability by these people, who wish to do it and are not afraid of activity and the contacts because they know that they are treated as the valuable members of the society, from whom people can learn a lot. E. Sarzyńska-Mazurek, Ph.D. made an appeal to provide the disabled with the large-scale rehabilitation activities, mainly with the vocational character. Because thanks to them the disabled will get bigger chances for positive inclusion into so important area of human functioning as the professional work is.

The participants took up the topics about the educational and socio-professional activity of the disabled people in the real and virtual world, the situation of people with the hearing and sight defects, mentally handicapped on the work market and they presented the activity of the non-governmental organizations, Occupation Therapy Workshops (WTZ) for the work activation of the disabled people. A lot of attention was paid to the attitudes of the employers towards the disabled, the aspirations of parents to activate professionally the children from the disabled families. Apart from the proceedings focused on the problem of supporting the process of work activation, during the breaks there was a continuous exchange of opinions and ideas put in life in the particular provinces. We suppose that this exchange should contribute to creating particular constructions and projects of employment of the disabled people. The conference was closed by Rector of the Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska, Associate Professor Mieczysław Adamowicz, Ph.D.

This scientific meeting was creative, valuable and we hope that it will bring benefits to practical actions on the local work market as for the work activation of the disabled people.